

Üniversitede tamgün

PROF. DR. TAHİR HATİPOĞLU

Demokratik Üniversite Girişimi Başkanı

tahirh@gazi.edu.tr

Anayasa Mahkemesi kararıyla üniversitelerde tamgün çalışılması konusu bir kez daha tartışmaya açıldı. Öteden beri, sol görüşlüler üniversitede tamgünü savunmuşlardır. Sağlık Bakanlığı, kendi hastanelerindeki hekimlerin tamgün çalışmalarına ilişkin yasayı çıkarırken, sol görüşlülerin yıllardır savundukları üniversitede tamgün çalışmasını sağlayan düzenlemeyi de yapmıştır. Bunun için YÖK Yasası'nın 36. maddesi değiştirilmiş ve bütün alanlar için "öğretim elemanları üniversitede devamlı statüde görev yapar" denmiştir.

CHP, geçmişine yakışmadığı halde, bu yasayı AYM'ye götürmüştür. AYM de yasanın bazı maddelerini iptal ederek yeni bir karmaşa yaratmıştır. CHP üniversitelerle ilgili bölüme itiraz ettiği için, Sağlık Bakanlığı ile ilgili düzenlemeye dokunmamıştır. Bundan böyle devlet hastanelerindeki hekimler, diğer kamu görevlileri gibi, paralı iş yapamayacaklardır.

Eskiden nasıldı

Cumhuriyet döneminde ilk üniversite mevzuatı "İstanbul Darülfünunu Talimatnamesi" adlı tüzüktür. 21 Nisan 1924 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girmiştir. Tüzük bu konuda, "Müdris, muallim ve müdris muavinleri, hariçte resmi ve hususi diğer vazife deruhte edemezler" demıştır (m. 16). Böylece serbest çalışma yasaklanmıştır. Aynı maddenin devamında mahiyeti ilmi olmak koşuluyla "meclisi müdrisin" in izniyle çalışabileceklerdir. Bunun anlamı, devletin veya da özelin verdiği bilimsel çalışmaların yapılabileceğidir.

Cumhuriyet'in ilk üniversite tüzüğü serbest çalışmayı yasaklarken, bu yasak, ancak beş ay sürebilmiştir. Bakanlar Kurulu beş ay sonra maddeyi, "müdrislik şeref ve haysiyetini ihlâl etmemek şartıyla serbest meslek faaliyetleri müstesnadır" şeklinde değiştirmiştir. Böylece beş aylık yasak, yani tamgün, o günkü etkili güçlerin baskısıyla son bulmuştur. Çalışma serbestliği Meclisi müdrisin" in iznine bağlanmıştır.

Üniversitelerle ilgili ikinci düzenleme 1934 yılında "İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi" ile yapılmıştır. Burada ise ordinaryüs, profesör ve doçentler için, "Vekalet (Maarif Vekaleti) ordinaryüs, profesör ve doçentin kendi meslek ve ihtisası dahilinde... daimi mahiyette olmayan vazife deruhte etmesine müsaade edebilir" denerek, öğretim üyelerinin, bakanlık izniyle geçici olarak uzmanlık alanlarında çalışabileceklerdir. Üniversite tarihinde tamgün çalışma ilk kez bu mevzuatta yer almış ve 12 yıl (1946'ya kadar)

sürmüştür (m. 45).

Önceki iki düzenleme tüzükle yapılmıştır. İlk yasal düzenleme 1946 yılında (4936 sayılı yasa) "Üniversiteler Kanunu" adıyla yapılmıştır. Burada, "Belli çalışma saatlerinden haftada sekiz saati aşmamak ve üniversitedeki görevlerine dokunmamak şartıyla meslekleriyle uygun olan, bilim ve uzmanlıklarına giren serbest işleri yapabilirler" denmiştir (m.30). İlk kez, tamgün çalışma sona ermiş ve haftalık mesaiden sekiz saati serbest çalışmaya ayrılmıştır.

1960'da yapılan değişikliklerde (115 sayılı yasa) çalışma maddesi değiştirilmiştir. Buna göre haftalık serbest çalışma, her gün iki saat olmak

Bize göre yasa haksız yere iptal edilmiştir. Şimdi nasıl olacak? Serbest çalışan öğretim üyeleri "tamgün üniversitedeyiz" diyerek serbest çalışmayanlarla eşit ücret alacaklardır

üzere 10 saate çıkarılmıştır (m. 31). Serbest çalışanların akademik unvanlarını kullanmaları ise safça yaklaşımla yasaklanmıştır.

1973 yasasına 68 öğrenci olaylarının ruhu yansımıştır. O nedenle olsa gerek 1973 yasasında "Tamgün çalışma" ara başlıklı madde yer almıştır (m. 38). Yasa tamgün çalışmayı getirmiştir. Ne var ki, sekiz saat sonrasında serbest çalışmaya izin vermiştir. AYM kararı bunu getirmiştir. Bu koşulda çalışanlara ek ödenek verilmeyeceği yazılmıştır. Buna göre öğretim üyeleri her gün sekiz saat alanlarında çalışacaklardır.

YÖK dönemi

Gelelim en son yasamıza. Serbest çalışma açısından öğretim üyelerine geniş olanak sağlayan yasa budur. Bugüne kadar haftada sekiz ya da on saat çalışabilirken, YÖK'le bu süre 20 saate çıkarılmıştır (m. 36). İşin suyu burada çıkmıştır. Üniversiteleri perişan eden maddelerden birisi de budur. Burada vahim bir yanlışlık yapılmıştır. Öncekilerde serbest çalışan kişi kendi alanında çalışmak zorunda iken, şimdi her işi yapabilmektedir. Örneğin kabzımal veya müteahhit olabilir.

AYM 36. madde değişikliğinin bazı

cümlelerini iptal etmiştir. Tamgün çalışma anlayışı korunmuş, günlük sekiz saat sonrasında izin verilmiştir. Bir başka deyişle 1973 tarihli 1750 sayılı üniversiteler yasasına dönülmüştür. Bu da aldatmaca tamgündür.

Sonuç olarak

Üniversitelerde tamgün çalışma gerçekleşmelidir. Görüldüğü üzere 1924'ten bu yana, sadece ilk beş ay, öğretim üyeleri için tamgün getirilmiş ve sonraki düzenlemelerde uzmanlık alanlarında olmak üzere (YÖK dönemi dışında) belli sürelerle serbest çalışma hakkı tanınmıştır. Geçen süre göstermiştir ki, serbest çalışmaya fırsat tanındığında hep suistimaller olmuştur.

Bazı dönemler sekiz saat içinde günde bir-iki saat serbest çalışabilir denmiş, bazı dönemlerde ise sekiz saat sonrasında serbest çalışılın denmiştir.

Üniversitelerde en ufak açık kapı büyük açık kapıya döner. Siz sekiz saat sonrasında çalışabilirler dediginizde, biliniz ki, o çalışma yangün olacaktır. Bir örnek vermek isteriz. Bugün, kısmi statüde çalışanlar bölüm başkanı olduklarında tamgün çalışmaları gerekirken, bir tek başkan yoktur ki tamgün çalışsın. Bunları açık açık yazmak gerekir. Kol kırılır yen içinde kalır mantığıyla sorunları çözemeziz.

Bize göre yasa haksız yere iptal edilmiştir. Şimdi nasıl olacak? Serbest çalışan öğretim üyeleri tamgün üniversitedeyiz diyerek serbest çalışmayanlarla eşit ücret alacaklardır. Bunun anlamı, her öğretim üyesine "gidin serbest çalışın" demektir. Acilen yeni bir düzenleme yapılmalı ve eskilerde olduğu gibi, serbest çalışanlar ek ödenekleri almamalıdır. Asıl şimdi üniversitelerde eğitim, öğretim ve araştırma aksayacaktır. Herkes ticaretle uğraşmaya çalışacaktır.

Bilim verileri serbest alanlarda da kullanılsın diyerek serbest çalışmaya izin verilmiştir. Ancak, bu iyi niyet her zaman kötü kullanılmıştır. Normal çalışma saatleri çalışılmayan saatlere dönmüştür. Bu gerçeği üniversitede olan herkes bilir. Üniversitelerdeki etik dışı davranışların başlıca nedeni bırakılan açık kapılardır.

Ne yapılabilir?

Mevzuatlar içinde bu konuda en doğru olanı 1934 tüzüğüdür. Burada, "daimi mahiyette olmayan konularda izinle çalışılabilir" Yani, her öğretim üyesi yönetimin belirleyeceği alanlarda geçici olarak çalışmalıdır. Buradan sağlanacak gelirin bir kısmı o öğretim üyesine verilmelidir.

Bu işe kısa sürede bir çözüm getirilmelidir. Nasıl? Kesinlikle tamgün olmalıdır. Tamgün de, serbest çalışmayı önleyecek mahiyette olmalıdır.